

Sygn. akt III CNP 26/13

POSTANOWIENIE

Dnia 23 października 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Barbara Myszka

w sprawie ze skargi M. J.-T.
o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Z.
z dnia 2 czerwca 2011 r., wydanego w sprawie z wniosku B. J.-Z.
przy uczestnictwie M. J.-T.
o dział spadku po B. J.,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 23 października 2013 r.,

odrzuca skargę.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w Z., po rozpoznaniu sprawy z wniosku B. J. – Z. przy uczestnictwie M. J. – T., postanowieniem z dnia 2 czerwca 2011 r. dokonał działu spadku po B. J. w ten sposób, że wchodzącą w skład spadku nieruchomości o obszarze 2,1568 ha położoną w S. przyznał na wyłączną własność wnioskodawczyni bez obowiązku dokonywania przez nią spłat lub dopłat, ustalił wartość przedmiotu działu na kwotę 380 000 zł i orzekł o kosztach postępowania.

Ustalił, że spadek po B. J., zmarłej w dniu 19 marca 2009 r. w N., wraz z wchodzącym w skład spadku gospodarstwem rolnym, nabyły córki B. J. – Z. i M. J. – T. po połowie. W skład spadku wchodzi nieruchomości o obszarze 2,1568 ha położona w S. składająca się z działek oznaczonych w ewidencji gruntów numerami: 4452/2, 8961/1, 4464/4, 4463/3 i 4458/4.

Pierwotnie wnioskodawczyni domagała się przyznania jej na własność działek nr 8961/1, 4464/4 i 4463/3 o łącznym obszarze 2,0440 ha, natomiast uczestniczce działek nr 4458/4 o obszarze 0,0833 ha i nr 4452/2 o obszarze 0,0295 ha. W związku ze stanowiskiem uczestniczki, wyrażonym w piśmie z dnia 7 marca 2011 r., zmieniła swoje stanowisko i domagała się przyznania jej na własność całej masy spadkowej bez zasądzania spłat lub dopłat.

Z kolei uczestniczka początkowo wniosła przyznanie jej działek o numerach 4452/2, 8961/1, 4464/4 i 4463/3, a wnioskodawczyni działki nr 4458/4, bez zasądzania spłat lub dopłat, natomiast w piśmie z dnia 7 marca 2011 r. oświadczyła, że zrzeka się „...na wyłączną własność dla wnioskodawczyni...” swojej części masy spadkowej.

Sąd Rejonowy stwierdził, że skład spadku i sposób dokonania jego działu pozostawały poza sporem. W tej sytuacji, zgodnie z art. 622 § 1 i 2 k.p.c., dokonał działu w sposób wskazany przez wnioskodawczynię i odpowiadający równocześnie stanowisku procesowemu uczestniczki.

Postanowieniem z dnia 20 lipca 2011 r. Sąd Rejonowy odmówił uczestniczce postępowania sporządzenia i doręczenia uzasadnienia postanowienia z dnia 2 czerwca 2011 r., stwierdzając, że wniosek został przez nią złożony po upływie terminu określonego w art. 357 w związku z art. 517 k.p.c. Zażalenie uczestniczki

na to postanowienie Sąd Okręgowy oddalił postanowieniem z dnia 21 września 2011 r.

Uczestniczka wniosła skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 2 czerwca 2011 r., w której zarzuciła naruszenie art. 214 w związku z art. 1035 k.c. przez nieuwzględnienie, że zniesienie współwłasności gospodarstwa rolnego powinno nastąpić przez przyznanie go temu ze współwłaścicieli, który je prowadzi lub stale w nim pracuje bądź temu, który daje największą gwarancję należytego prowadzenia gospodarstwa, art. 140 k.c. przez jego niezastosowanie i art. 213 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. przez zaniechanie zbadania oświadczenia uczestniczki o rezygnacji z udziału w majątku spadkowym bez jakichkolwiek spłat lub dopłat.

Skarżąca twierdziła, że nie zaskarżyła postanowienia z dnia 2 czerwca 2011 r. z powodu złego stanu emocjonalnego wywołanego toczącym się postępowaniem, skutkującym niezdolnością obrony swych praw w związku z brakiem wiedzy i doświadczenia w działaniu w postępowaniu sądowym. Podniosła, że skutkiem wskazanego naruszenia prawa jest niezgodność zaskarżonego postanowienia z art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji oraz że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniający wniesienie skargi od postanowienia sądu pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 519² § 1 k.p.c., można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego postanowienia w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. W wyjątkowych wypadkach - jak stanowi § 2 powołanego artykułu - gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy sądu pierwszej lub drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych,

chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie postanowienia w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych.

W przytoczonych przepisach wyrażona została zasada, że przesłanką dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest wykorzystanie przez stronę przysługujących jej środków prawnych. Wyjątek od tej zasady przewiduje art. 519² § 2 k.p.c., który w sytuacji, gdy strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, uzależnia dopuszczalność skargi od kumulatywnego spełnienia dwóch przesłanek: istnienia wyjątkowego wypadku oraz występowania niezgodności z prawem o kwalifikowanym charakterze, wynikającej z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela. Pojęcie „wypadek wyjątkowy” odnosi się przy tym do przyczyny niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy oraz do powodów, dla których strona nie skorzystała z możliwości jego zaskarżenia.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jako przykłady „wypadków wyjątkowych”, o których mowa, wskazuje się ciężką chorobę strony, która uniemożliwiła wniesienie środka odwoławczego, jej stan psychiczny uniemożliwiający podjęcie rozsądnej decyzji co do zaskarżenia wyroku sądu pierwszej instancji, katastrofę, klęskę żywiołową, uzyskanie błędnej informacji od pracownika sądu co do sposobu i terminu zaskarżenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2006 r., I CNP 4/06, OSNC 2006, nr 6, poz. 113, z dnia 29 listopada 2006 r., II CNP 85/06, nie publ., z dnia 22 czerwca 2007 r., III CNP 37/07, OSNC 2007, nr 3, poz. 47, z dnia 30 listopada 2007 r., III CNP 67/07, OSNC-ZD 2008, nr C, poz. 90, z dnia 7 lutego 2008 r., IV CNP 217/07, OSNC-ZD 2008, nr D, poz. 114).

Skarżąca, wnosząc o stwierdzenie niezgodności z prawem postanowienia sądu pierwszej instancji, jako przyczynę nieskorzystania z możliwości jego zaskarżenia w przepisany terminie wskazała zły stan emocjonalny wywołany prowadzonym postępowaniem, skutkujący wystąpieniem braku zdolności obrony swych praw w związku z brakiem wiedzy i doświadczenia w działaniu w postępowaniu sądowym. Podana przyczyna, której skarżąca nie poparła żadnym dowodem wskazującym na wystąpienie u niej stanu emocjonalnego

uniemożliwiającego samodzielną obronę swych praw, nie może być uznana za wyjątkowy wypadek w rozumieniu art. 519² § 2 k.p.c.

Przewidziane w art. 519² § 2 k.p.c. wyjątkowe wypadki, umożliwiające złożenie skargi od prawomocnego postanowienia wydanego przez sąd pierwszej instancji, powinny być jednoznacznie wykazane. W razie powołania się na naruszenie podstawowych zasad porządku prawnego konieczne jest wykazanie, że dana zasada istnieje i ma podstawowe znaczenie dla porządku prawnego oraz dokładne określenie w jaki sposób doszło do jej naruszenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2006 r., IV CNP 11/06, nie publ. oraz z dnia 6 grudnia 2006 r., V CNP 142/06, nie publ.).

Poza tym, zgodnie z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., skarga powinna zawierać wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Skarżąca ograniczyła się do konstatacji, że „...wzruszenie zaskarżonego orzeczenia nie było i nie jest możliwe...”, co nie jest wystarczające. Skarżący powinien przedstawić tę okoliczność w sposób niebudzący wątpliwości i w drodze stosowanego wywodu wykazać jej istnienie. Uszło uwagi samej skarżącej, że w dniu 18 marca 2013 r. do akt sprawy o dział spadku zostało dołączone jej pismo z wnioskiem o „...wznowienie postępowania i zmianę orzeczenia poprzez dokonanie działu spadku zgodnie z wolą uczestniczących w sprawie osób...”.

Skoro skarżąca nie wykazała, że zachodzi wyjątkowy wypadek, o którym mowa w art. 519² § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy na podstawie art. 424⁸ § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. postanowił, jak w sentencji.